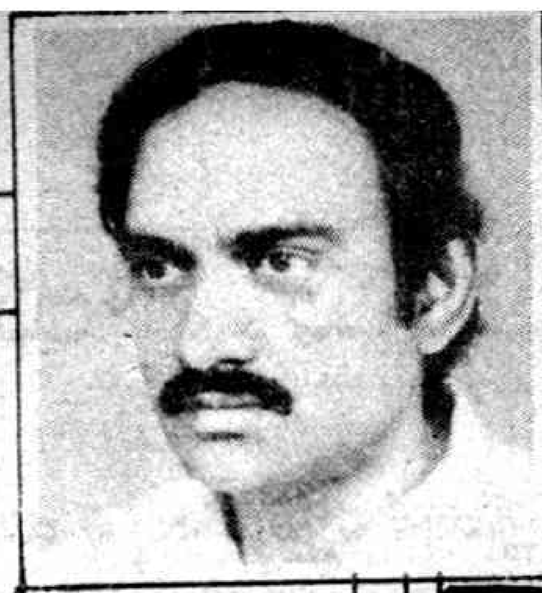

తస్మాత్ జాగ్రత్త

— మేర్లపాక మురళి

"జీతాలు పెంచమని మీ ఆఫీసులో గొడవ గొడవగా వుందట కదా. సమ్మె చేస్తామని ఎవరైనా సోమరిపోతులు అంటే మీరూ ఓ ప్లేకార్డు పుచ్చుకుని తయారయ్యేరు. మీ పనేదో మీరు చూసుకోండి. అందరికీ కొత్త జీతాలు వస్తే మీకూ వస్తాయి. జాగ్రత్త!..." ఆఫీసుకు బయల్దేరు తుంటే మా ఆవిడ హితోపదేశం మొదలుపెట్టింది.

'జాగ్రత్త' అనే మాట చెవిన పడగానే పెద్ద విస్ఫోటనం జరిగినట్టు మొత్తం మనిషి నంతా కదిలిపోయాను. చిన్నప్పట్నుంచీ ఆ మాట వినీ వినీ విసుగెత్తిపోయాను.

'హోమ్‌వర్క్ చేసుకో! సాయంకాలాలు ఆట లేమిటి? అందరికంటే ఎక్కువ మార్కులు తెచ్చు కోవాలి. జాగ్రత్త!'

'రైల్లో మరచెంబు జాగ్రత్త. ఎవరైనా పట్టుకుపోతే కొంప మునుగుతుంది.'

'ఈ కాలేజీలో కొందరు ఏవేవో మాయమాటలు చెప్పి యూనియన్లోకి లాగుతారు. జాగ్రత్తగా వుండు.'

'ఛీ! సెక్సు పుస్తకం ఏమిటి? ఛఛా! జాగ్రత్త. అలాంటి పుస్తకాలు చదివితే ఆలికీ, తల్లికీ భేదం తెలియకుండా పోతుంది.'

'భార్యను కంట్రోల్ చేసుకో! నువు మగాడివి. నీదే పై చేయిగా వుండాలి. ఎప్పుడూ పట్టు విడవకు జాగ్రత్త!'

ఇలా హితులూ, సన్నిహితులూ, తల్లిదండ్రులూ, గురువులూ ఎన్ని జాగ్రత్తలు చెప్పారో!

ఇన్ని జాగ్రత్తలు పాటించీ జీవితంలో నేను సాధించిం దేమిటి? గానుగెద్దు జీవితమా? శవాన్ని వుంచిన బండిలా బతుకును లాక్కురావడమా? ఇన్ని జాగ్రత్తలు పాటించకపోతే ఏమై వుండేది?

అసలు ఇంతకీ 'జాగ్రత్త' అంటే ఏమిటి?

ఇలాంటి సమయాల్లో నాకు ఠక్కున మానస గుర్తొస్తుంది. ఈ తిక్క ప్రశ్నలన్నిటికీ తను ఒక్కతే జవాబు చెప్పగలదు. కానీ మానస ఇప్పుడెక్కడుందో, ఏమైందో తెలియదు.

మానస ఎవరో నేనెప్పుడూ నా భార్యకు చెప్పలేదు. చెబితే ఏమౌతుందో తెలుసు కాబట్టి ఆ మాత్రం 'జాగ్రత్త' పడ్డాను.

మానస ఎవరో ఒక్క వాక్యంలో చెప్పమంటే నాకు చేతకాదు. 'మానస ఓ అమ్మాయి' - అని వూరకుండి పోతాను. అంతకంటే చెప్పకునేందుకు కూడా నాకు ధైర్యం చాలదు.

ఎప్పుడో ఏడెనిమిది సంవత్సరాల క్రితం తనను మొదటిసారిగా చూశాను.

నేను రీసెర్చి స్కాలర్‌గా యూనివర్సిటీలో కొత్త అవతారం ఎత్తిన రోజులు. క్లాస్‌మేట్స్ అంతా ఎవరి వూర్లకు వాళ్ళు వెళ్ళిపోవడంతో ఒంటరిగా మిగిలి పోయాను. ఏమీ తోచేది కాదు.

టౌన్‌కు దూరంగా, కొండ ప్రాంతానికి దగ్గరగా వుండడంవల్లో, మెడికల్ లైన్లో వుండే ఆడపిల్లలు చాలా ఈజీగా పడతారనే దుష్ప్రచారం విని వుండడంవల్లో సరిగ్గా తెలియదుగానీ రోజూ సాయంకాలం రూయా హాస్పిటల్ వరకు వెళ్ళి రావడం ప్రారంభించాను.

నిస్తేజంగా, జబ్బు మనిషిలా వుండే రూయా హాస్పిటల్, అతన్ని చూడడానికి వచ్చిన విజిటర్స్‌లా మెడికల్ కాలేజి హాస్టల్స్, ఇంకా సీలు విప్పని మందు సీసాల్లా తళతళ మెరిసిపోయే నర్సులు-స్టెత్‌ను మెడలో తగిలించుకుని, చాలా మంచి ప్రొఫెషనల్ చదువు తున్నామన్న గర్వం తొణికిసలాడే మెడికోలు-అలా అన్ని టినీ, అందర్నీ పరిశీలిస్తూ ఆ సన్నటి తారు రోడ్ల మీద నడుస్తూ ఈవెనింగ్స్‌ని ఎంజాయ్ చేసేవాడ్ని.

రోజూ వెళుతుండడంవల్ల కొన్ని ముఖాలు పరిచయ మయ్యాయి. అందరికంటే నన్ను ఆకట్టుకుంది మానస.

మొదట చూడగానే ఆమె చాలా డిఫరెంట్‌గా అనిపించింది. అందరి అమ్మాయిల్లా భయం, భయంగా ఒదిగొదిగి ఆమె నడవడంలేదు. ఈ సంఘం మీద తనకే ధ్యాస లేనట్టు చాలా నిర్లక్ష్యంగా వెళుతుండేది. ఆమె అందం కూడా అలాంటిదే. ఏదో 'సమ్‌థింగ్ స్పెషల్' ఆమె ముఖంలో కనిపించేది.

ఓ రోజు మెడికల్ కాలేజీ ఉమెన్స్ హాస్టల్ వైపు మలుపు తిరిగిన నాకు బాడ్మింటన్ ఆడుతూ కనిపిం చింది మానస. తనో, నేనో - ఎవరు ముందు చెయ్యె త్తేమో తెలియదుగానీ ఇద్దరం విష్ చేసుకున్నట్టు గాల్లో చేతులు వూపుకున్నాం.

నేనే మొదట అడ్వాన్స్ తీసుకున్నానేమోనని ఆ

"అంత ఫ్రీగా ఆడపిల్ల నవ్వడం చూడడం అదే మొదటిసారి నాకు. మా ఇంట్లో మా అమ్మ, అక్కలూ, వదినెలూ ఎవరూ ఇలా నవ్వరు. నవ్వడంలో కూడా వాళ్ళు జాగ్రత్తను పాటిస్తారు. పెదవులు విడీ విడకుండా, కణతలు అదర కుండా, బుగ్గలు సొట్టలుపడ కుండా...విరబూస్తున్న పువ్వును బలవంతంగా చిదిమేస్తున్నట్టు నవ్వు తారు."

రాత్రి నిద్రపట్టలేదు. తను గొడవ చేస్తుందేమోనన్న అనుమానం కొద్దీ రెండో రోజు అటు వెళ్ళలేదు.

ఇలా మాటు వేయడం, పొంచి చూడడం, వంగి వంగిగా ప్రవర్తించడం-ఇవన్నీ కూడా 'జాగ్రత్తపడడం'లో భాగమే.

మూడోరోజు వెళ్ళాను.

చిన్నగా అడుగులేస్తున్న నన్ను ఎవరో చేతులు తట్టి పిలిచినట్టనిపించి ఆగాను.

పక్కకు తిరిగి చూస్తే కాలేజీ క్యాంటీన్‌లో మానస.

తను మెడిసన్ చదువుతున్నట్టు తెలిసిందిగానీ ఏ ఇయరో తెలియదు. బాగా పరిచయమయ్యాక అడగాలని నిర్ణయించుకుని అటు నడిచాను.

ముగ్గురమ్మాయిల మధ్య ఆ సాయం సంధ్యలో మానస మెరిసిపోతోంది.

'రోజూ క్రమం తప్పకుండా కనిపించేవారు. నిన్న ఏమైంది! ఇటొచ్చినట్టు లేరు. బైదిబై... ఏం తీసుకుంటారు? టీ... కాఫీ... ఛాయిస్ మీదే... కాని ఇక్కడ ఏదైనా ఒకలానే వుంటాయి కాబట్టి ఛాయిస్ లెస్ మాజిగ్... మనిషి ముందు ఎప్పుడైనా ఛాయిస్ వుంటుందంటారు. ఎగ్జిస్టెన్షియలిస్ట్‌లు... ఇక్కడ తప్ప'' అని నవ్వుతోంది మానస.

అంత ఫ్రీగా ఆడపిల్ల నవ్వడం చూడడం అదే మొదటిసారి నాకు. మా ఇంట్లో మా అమ్మ, అక్కలు, వదినలు ఎవరూ ఇలా నవ్వరు. నవ్వడంలో కూడా వాళ్ళు 'జాగ్రత్త'ను పాటిస్తారు. పెదవులు విడీ విడకుండా, కనులూ ఆడకుండా, బుగ్గలు సొట్టలూ పడకుండా విరబూస్తున్న పువ్వును [illegible] విరిసేస్తున్నట్లు నవ్వుతారు. మరి ఈమె ఇంత హాయిగా ఎలా నవ్వగలుగుతోంది? ఈమెకు 'జాగ్రత్తలు' చెప్పేవాళ్ళు లేరా? లేక తనే ఆ మాటను డిక్షనరీ నుంచి తుడిచేసిందా?

ఏదేమైనా ఇప్పుడు నవ్వింది మా అక్క, మా వదిన, మా అమ్మ కాదు కాబట్టి ఆ నవ్వు చాలా 'రొమాంటిక్'గా వుంది.

సర్వర్‌ను పిలిచి కాఫీ చెప్పింది.

''టీ అంటే కప్పులోనే తెస్తాడు. కాఫీ అంటే సాసర్ కూడా వుంటుంది. టీకి, కాఫీకి తేడా అదే ఇక్కడ. మీరు వైట్ డ్రెస్‌లో వున్నారు కాబట్టి కాఫీ చెప్పాను'' అంది. మళ్ళీ అదే నవ్వు... తేనెలో ముంచిన గులాబీ పువ్వు లను నా మీదకు ఎవరో విసురుతున్నట్టుంది.

కాఫీ వచ్చింది.

''ఎవరే ఈయన?'' ఓ అమ్మాయి అడిగింది మానసను నన్ను కళ్ళతోనే చూపిస్తూ.

''నాకూ తెలియదు. మన క్యాంపస్‌లో కనిపిస్తు

న్నారు రోజా. అందుకే ఫ్రెండ్‌గా ఫ్రీలై పిలిచాను. పేరు అంత ముఖ్యం కాదనుకుంటాను. అసలు మనిషికి పేరెందుకు వుండాలో నాకు అర్థం కాదు. ఈ బ్యాంక్ లావాదేవీలు, ఈ దస్తావేజులు, ఈ కీర్తి ప్రతిష్ఠలూ ఇవేమీ లేకపోతే పేరు అవసరమేముంది? ఇవన్నీ ఏడ్చాయి కనుకే ప్లాస్టర్‌లాగా పేరు ముఖానికి తగిలించు కుంటు న్నాం..."

మానస చెప్పుకుపోతోంది.

కాఫీ నాకు మింగుడు పడడం లేదు. ఆడపిల్లలు అలా

> ఆ చీకట్లో మానస మాట్లాడు తుంటే నాకు మాత్రం ఆమెను గట్టిగా హత్తుకోవా లనిపించింది. కానీ, ధైర్యం చాల్లేదు. ఆమె అడ్వాన్స్ తీసు కుంటే తప్ప ముందుకు అడుగు వేసే తెగువ లేక పోయింది నాకు.

మాట్లాడడం నాకు అనుభవంలో లేని విషయం. మా ఇంట్లో ఆడవాళ్ళంతా నీళ్ళ జగ్ మూత సరిగా పడడంలేదనో, గొడుగు చువ్వలు విరిగిపోవడం మీదనో, దేవుడి పటాల మీద దుమ్ము పేరుకుపోవడం మీదనో గంటల తరబడీ మాట్లాడుకునే వాళ్లు. మరి ఈ అమ్మాయి...? మనిషికి పేరు అనవసరమంటోంది.

అలా ప్రారంభమైన మా పరిచయం మరో నెలకు సాయంకాలాలు ఇద్దరం కలుసుకునే వరకూ వచ్చింది.

నే వెళ్ళేసరికి రెడీగా వుండేది మానస.

హాస్పిటల్‌కు దూరంగా అస్పృశ్యుల ఇళ్ళలాగా టీబీ వార్డు, క్యాన్సర్ వార్డూ, పోస్టుమార్టమ్ గదీ వుండేవి. అక్కడి నుంచి అన్ని వైపులకు చిన్న తారు రోడ్లు వుండేవి. ఆ రోడ్ల మధ్య కూర్చునే వాళ్ళం. అక్కడ జన సంచారం చాలా తక్కువగా వుండడం వల్ల ఇబ్బంది వుండేది కాదు.

గంటల తరబడి ఆ రోడ్లలో కూర్చునే వాళ్ళం.

చీకటి పడగానే టౌన్‌లోని దీపాలన్నీ నిద్రలేచేవి.

"ఆ లైట్లు, పైన ఆకాశంలో నక్షత్రాలు... మనం రెండు చుక్కల ప్రపంచాల మధ్య కూర్చున్నట్టు లేదూ' అంది మానస ఓ రోజు.

మానస లాంటి ఆడపిల్ల దగ్గర మనం ఏమీ మాట్లాడలేము. మనకు తెలియకుండానే మనం 'జాగ్రత్త' పడతాం. ఆమెకున్న నిష్కల్మషత మనకు వుండదు కనుక, దీన్ని ఆమె ఎక్కడ గుర్తిస్తుందోనన్న భయంలోంచి పుట్టిన 'జాగ్రత్త' అది.

కార్తీక మాసపు వెన్నెల్లో మానసలాంటి ఆడపిల్లతో అలా వూరికి దూరంగా కూర్చున్నప్పుడు నాలో జరిగే రియాక్షన్లు ఎన్నో.

"కాలేజీలో ఏ ఆడపిల్లో ప్రేమా దోమా అని వెంటపడుతుందేమో జాగ్రత్త. ఆడపిల్ల అందం అంతా పెళ్ళి అయిన సంవత్సరం వరకే. ఆ తర్వాత ఏ ఆడపిల్ల అయినా ఒకటే మగాడికి. అనుభవంతో చెబుతున్నాను గుర్తుంచుకో" అని మా నాన్న ఎప్పుడో హెచ్చరించాడు. లేకుంటే ఈ పాటికి 'మానస మాయ'లో పడిపోయే వాడ్ని.

"ఈ రోజు కాస్త త్వరగా వెళ్ళాలి. అనాటమీ రికార్డు పూర్తి చేయాలి. రాయకపోతే మా అనాటమీ ప్రొఫెసర్ చాలా నొచ్చుకుంటాడు. ప్రొఫెసర్ అంటే ఏ ఏభై ఏళ్ళవాడో అనుకునేవు. జస్ట్ థర్టీఫైవ్. చాలా స్టైల్‌గా వస్తాడు క్లాస్‌కి. అనాటమీ చదివి శరీరం మీద అంత ఆకర్షణ పెంచుకోవడం గ్రేట్ కాంట్రడిక్టరీ కదూ."

ముత్యాలదండ తెగి పాలరాతి గచ్చుమీద చెదిరినట్టు నవ్వుతోంది మానస.

"అందుకే ఆయనంటే నాకెంత లవ్వో" అంది నవ్వుతూనే.

ఒక్కసారి బిత్తరపోయాను. అంటే ఆ ప్రొఫెసర్‌కీ, మానసకూ ఏదో సంబంధం వుందని గట్టిగా నమ్మి వాళ్ళిద్దర్నీ మంచంలో వూహించుకుంటున్నాను.

ఎదుటి వ్యక్తి మాటల్లో గూఢార్థాలు వెదకడం, ద్వంద్వార్థాలు లాగడం, ఆ వ్యక్తి కంటే నైతికంగా నేను గొప్పవాడినని చంకలు గుద్దుకోవడం చిన్నప్పట్నుంచీ నే పొందిన తర్ఫీదులో భాగం.

ఇవేమీ తెలియని మానస చెబుతోంది. "మా దూరపు చుట్టం ఒకామె వుంది. పన్నెండు మందిని కన్నది. మా గైనకాలజీ మేడమ్ కంటే ప్రసవం గురించి గొప్పగా చెబుతుంది. అంతమందిని కన్నా ఆమెకు ఒక్కసారీ ప్రసూతి వైరాగ్యం రాలేదట. ఇప్పుడు ఆమెకు డెబ్భై ఏళ్ళు. ఇప్పటికీ ఎంతో ఓపిగ్గా మునిమనమల్ని ఆడించుకుంటూ వుంది. పిల్లలంటే అంత గొప్ప ప్రేమ ఆమెకు... ఐ లవ్ హర్"

మరోసారి దెబ్బతిన్నాను నేను. ఎదుటి మనిషి మీదున్న తన ఇష్టాన్ని 'లవ్' అనే పదంతో వ్యక్తీకరిస్తుం దన్నమాట మానస. ఇంతకు ముందు నేను వూహించు కున్న 'బ్లూఫిల్మ్' అంతా నా పైత్యమేనని తెలిసొచ్చింది.

మానసకు మగా, ఆడా భేదం కూడా తెలియదు. మనిషికి పేరు అనవసరమనే పిల్ల అలాంటి జాగ్రత్తలు పాటిస్తుందనుకోవడం భ్రమే.

ఏ విషయాన్నైనా చాలా ఫ్రీగా, ఫ్రాంక్‌గా మాట్లాడేస్తుంది.

ఆ రోజు ఇద్దరం పోస్ట్‌మార్టమ్ గది వరండాలో కూర్చున్నాం. ఎదురుగా వున్న చెట్టు వెన్నెలను జల్లెడ పడుతోంది. కొండగాలి బద్ధకంగా కిందకు పారుతోంది.

"విన్నటి నుంచి చిరాకుగా వుంది... మెన్సెస్... ఈ మూడు రోజులూ నరకం. అసలు ఆడపిల్లకు డిప్రెషన్ మొదలయ్యేది దీంతోనే. అందుకు బెస్ట్ ఎగ్జాంపుల్ నేనే"

నిశ్శబ్దంగా వింటున్నాను.

"అప్పుడు నాకు పధ్నాలుగేళ్ళు. శారీరకంగా ఎదిగాను గానీ మనసు ఇంకా బాల్యం దండానికి వేలాడు తూనే వుంది. అప్పుడు మేము కాళహస్తిలో వుండే వాళ్ళం. ఓ రోజు ఇంటికి పిన్నివాళ్ళు వచ్చారు. మహా సందడిగా వుంది. సాయంకాలం అందరం గుడికి వెళ్ళా లనుకున్నాం. నేనైతే నాలుగు గంటల నుంచే తయారు కావడం మొదలుపెట్టాను. మేకప్ అంతా అయ్యాక చెప్పుల్లో కాళ్ళు దూర్చుతున్న నాకు పావడా చెమ్మగా తగిలింది. ఏం జరిగిందో మా అమ్మ గుర్తించింది."

"మరి ఇప్పుడు నువు గుడికి రాకూడదు, ఇంట్లో వుండు" అని అందరూ వెళ్ళిపోయారు.

"ఒంటరిగా ఇంట్లో వుండిపోయాను. జీవితంలో మొదటిసారిగా నా మీద నాకే జాలేసింది. ఆడపిల్ల మీద ఇంట్లో వాళ్ళే కాక ప్రకృతి కూడా అజమాయిషీ చెలాయిస్తుందని తెలిసిపోయింది. ఆ రాత్రంతా ఏడ్చాను నా నిస్సహాయతను తలచుకుని. ఇలాంటి సంఘటనలే ఆడపిల్లకు ఎక్కడలేని నిరాశా నిస్పృహలు కలిగిస్తాయని పించింది."

మానస చెప్పిందంతా 'ట్రాష్' అనుకున్నాను.

"డిబోవర్ 'ది సెకండ్ సెక్స్' పుస్తకాన్ని ఆడపిల్ల లందరికీ ఉచితంగా పంచాలనిపిస్తుంది నాకు" అంది కాసేపాగి.

అలాంటి పుస్తకాలు చదివే మానస చెడిపోయింది. అందుకే మా ఇంట్లో ఆడపిల్లల్ని బొమ్మరిల్లు చదవ డానికి కూడా అనుమతించరు. అదే బెస్ట్ కూడా. ప్రతి ఆడపిల్లా మానసలా తయారైతే ఇంకేమన్నా వుందా? ఈ కుటుంబ వ్యవస్థ కూలిపోదూ!

ఆ చీకట్లో మానస మాట్లాడుతూ వుంటే నాకు మాత్రం ఆమెను గట్టిగా హత్తుకోవాలనిపించింది. కానీ ధైర్యం చాల్లేదు. ఆమె అడ్వాన్స్ తీసుకుంటే తప్ప ముందుకు అడుగువేసే తెగువ లేకపోయిందినాకు. నాలో జరిగే ఈ పరిణామాలను తను గుర్తించలేకపోయింది. అందుకే ఓ రోజు చాలా క్యాజువల్‌గా తన చేతిని నా చేతుల్లో వుంచింది.

ఆ రోజూ యథాప్రకారం క్యాన్సర్ వార్డు నుంచి హాస్పిటల్‌కు వెళ్ళే రోడ్లో కూర్చున్నాం.

వేసవి కాలపు వెన్నెల ఎగ్జయిటింగ్‌గా వుంది.

ఏదో మాట్లాడుతున్న మానస తక్కున ఆగింది.

ఏమిటన్నట్టు నా ముఖాన్ని ప్రశ్నార్థకపు గుర్తులోకి మార్చాను.

"ఈవెనింగ్ బజార్లో ఈ కొత్త ఎలక్ట్రానిక్ వాచ్ కొన్నాను. ఎలా వుంది?" అని తన ఎడమ చేతిని నా వైపుకు జరిపి తొడమీద ఆనించింది.

అప్పుడు నేనేమైపోయానో ఇప్పటికీ గుర్తే. మనిషినంతా కదిలిపోయాను. రక్తం రన్నింగ్ రేస్ ప్రారంభించింది. కొత్త ఆనిర్లు గుండెచుట్టూ కమ్ముకుంటున్నాయి.

తను చెప్పుకుపోతోంది "ఈ బుల్లి వాచ్ ఖరీదు థర్టీఫైవ్ రుపీస్. అనంతమైన కాలాన్ని ఈ చిన్ని పరికరం కొలుస్తుందంటే ఎంత ఆశ్చర్యంగా వుంటుందో! రాత్రంతా ఈ వాచ్‌ను చూస్తూ గడిపాను. కాలం అంటే ఏమిటి? అని, ప్రారంభమైన ఆలోచన చాలాదార్లు తొక్కి చివరికి నిద్రలో కలిసి పోయింది. కాలం అంటే ఏమిటన్న మౌలిక ప్రశ్నకు కాంట్ చెప్పిన జవాబు గుర్తుకొస్తే భయమేస్తుంది. కాలం, స్థలం... ఇవన్నీ మనను కల్పించుకున్న భావన అన్నాడు ఆయన. మన అనుభవంలో వున్న అనంతమైన విషయాలను 'ఐడియా'ల కింద కుదిస్తే ఎంత షాకింగ్‌గా వుంటుందో కదా. టైమ్ అయిపోయిందని కాలేజీ గేట్లు మూయించే ప్రిన్సిపాల్, లేట్ రిజిస్టర్‌లో సంతకాలు పెట్టమని సర్క్యులర్ పంపించే ఆఫీసర్, రాహుకాలం లెక్కవేసుకునే పురోహితుడూ... వీళ్ళకు కాంట్ కాలాన్ని నిర్వచించిన విధానం చెబితే ఎలా వుంటుంది...?"

ఆమె చెబుతున్నది వినిపిస్తున్నదే కానీ అర్థం కావడం లేదు. ఇంకా తన చేయి నా తొడమీదే వుంది.

తనకైతే ఏ స్పృహా లేదు.

తనకి 'వ్యక్తిగతం' లేదు. తన ఆనందాన్నీ, తన విషాదాన్నీ 'యూనివర్సలైజ్' చేసుకుంటుంది. అందుకే ఆమెకు వ్యక్తిగతమైన తాపత్రయం చాలా తక్కువ. ఈ స్థాయివల్లే ఆమె 'రూట్స్' చదివి ప్రపంచంలోని నీగ్రో లందరినీ ప్రేమించగలుగుతుంది. శ్రీశ్రీ ఫావరెట్ డ్రింక్ అని 'రమ్ము'ని ఇష్టపడుతుంది. తన సుఖదుఃఖాలను జనంలో వెదుక్కోగలుగుతుంది. ఇవన్నీ తెలుసు కాబట్టే ఆమె చేతిని తాక లేకపోయాను.

మరో ఆర్నెల్లకే మానసకు దూరమయ్యాను.

చివరిసారి నా వెడ్డింగ్ కార్డ్ పట్టుకుని వెళ్ళాను.

"నీ పెళ్ళా! ఎవరితో?" చాలా క్యూరియాసిటీతో అడిగింది.

పెళ్ళి పత్రిక అందించాను.

వెన్నెల్లో కవరు మీద రాసిన పసుపును గమనించింది.

"ఇన్విటేషన్స్ మీద ఇలా పసుపు రాస్తే శుభం కలుగుతుందని నువ్వూ నమ్ముతావా? ఇలాంటివన్నీ నాన్సెన్స్‌గా అనిపించవూ? మీ ఇద్దరి మీదా నమ్మకం లేనట్టు ఈ ముహూర్తాలూ, ఈ పసుపు రాయడాలూ చేయడం ఎంత దారుణం? ఇలా చేయడం మిమ్మల్నిద్దరినీ అవమానించినట్టు కాదూ? పెళ్ళితంతు పేరుతో జరిగే ఇవన్నీ ఎంత వేస్ట్? మనం ఏమీ ప్రశ్నించకుండానే పెద్దలు చెప్పినవన్నీ చేసేస్తుంటాం. ఈ పెళ్ళి పత్రికే చూడు, 'జగతి' పితరౌ వందేతో ప్రారంభమై గోల్డెన్ ప్రెస్-పుత్తూరుతో ముగుస్తుంది. ఆ శ్లోకం అర్థం ఏమిటో మనకు తెలియదు... కానీ..."

ఇదంతా వితండ వాదమని, ఇలాంటి వాళ్ళతో 'జాగ్రత్త'గా వుండమని మా వాళ్ళు ఎప్పుడో హెచ్చరించారు.

అందుకే ఏమీ మాట్లాడకుండా తలదించుకున్నాను.

మరో అరగంట కూర్చున్నాక లేచి వచ్చేశాను.

ఆ తరువాత మానసను ఎప్పుడూ చూల్లేదు.

జీవితం బాగా కుంచించుకుపోయిందని అనిపించినప్పుడంతా మానస మనసులో మెదిలేది. ఈ మధ్య మరీ ఎక్కువగా గుర్తుకొస్తోంది.

ఇన్ని ఏళ్ళ తరువాత నాకు నేనే ప్రశ్నలు వేసుకోవడం మొదలైంది. దిస్ ఈజ్ టూ లేట్.

బతుకు గుడ్డిదే కాదు మూగది కూడా అని ఫీలవుతున్న సమయంలో మా అత్తమ్మ వాళ్ళ దగ్గర్నుంచి ఉత్తరం వచ్చింది.

నేనూ, మా ఆవిడా బయలుదేరి వెళ్లాం.

ముచ్చటగా మూడు రోజులు గడిపాక తిరుగు ప్రయాణం అయ్యాం.

సాయంకాలం ఆరు గంటలకు వెల్లూరులో బయల్దేరిన బస్సు నాయుడుపేటకు వచ్చేసరికి ఎనిమిది దాటింది.

"పది నిమిషాలు ఆగుతుంది బస్సు. మీల్స్ చేసే వాళ్ళుంటే చేయండి" అని కండక్టర్ దిగాడు.

మా ఆవిడకి చెప్పి కాలక్షేపం కోసం కిందకు దిగి, సిగరెట్ వెలిగించాను.

ఎవరో ఓ పిచ్చిది చుట్టూ మూగిన కుక్కలను తప్పించుకుంటూ వుంది.

నా దృష్టి అటు మళ్ళింది.

ఓ క్షణంలో నా రక్తమంతా ఆవిరైపోయినట్టు బలహీనపడిపోయాను.

ఆమె మానస.

చంకన ఏవేవో కాగితాలున్నాయి. భుజానికి ఓ పాత లెదర్ బ్యాగ్ వేలాడుతోంది. ముడుచుకు పోయినట్టు బిగదీసుకుపోయిన చీర మురికిగా వుంది. రెండు మూడు చిరుగులతో వున్న జాకెట్టు భగ్న హృదయంలా వుంది.

కుక్కల్ని తప్పించుకుంటూ మానస కింద పడి వున్న సిగరెట్ పెట్టెల్నీ, చిత్తు కాగితాలనూ ఏరుకుంటోంది.

నా నాలుక తడి ఆరిపోయింది. విపరీతమైన దాహం వేస్తోంది. ఏదో తెలియని బాధ గుండెని కెలికేస్తోంది.

అలా ఎంతసేపున్నానో తెలియదు.

హారన్ వినిపించింది.

మా ఆవిడ విండోలోంచి ముఖం పెట్టి పిలుస్తోంది.

ట్రాన్స్‌లో వున్నట్టు కదిలి బస్సెక్కాను. కండక్టర్ మిగిలిన వాళ్ళకోసం అరుస్తున్నాడు.

"అలా చూడండి" అని మా ఆవిడ డొక్కలో పొడిచింది.

ఆలోచనల గొలుసు తెగింది.

తను వేలుపెట్టి చూపిస్తున్న వేపుకు కళ్ళను తిప్పాను.

డ్రైవర్ పక్కన, పై భాగాన 'దొంగలున్నారు జాగ్రత్త' అని రాసి వుంది.

"చదివారు కదా... మొద్దు నిద్ర పోకుండా మెలకువగా వుండండి" అని కళ్ళు మూసుకుంది మా ఆవిడ.

అదే మానస అయితే "అలా రాయడం బస్సులోని

తనకి 'వ్యక్తిగతం' లేదు. తన ఆనందాన్నీ, విషాదాన్నీ, యూనివర్సలైజ్ చేసుకుంటుంది. అందుకే ఆమెకు వ్యక్తిగత తాపత్రయం తక్కువ. తన సుఖ దుఃఖాలను జనంలో వెతుక్కోగలుగుతుంది.

అందర్నీ అవమానించడం కాదూ" అంటుంది.

మళ్ళీ నాకు ఫండమెంటల్ డౌట్ వచ్చింది.

గబుక్కున మా ఆవిడ్ని లేపాను.

తను విసుక్కున్నట్టు నా వైపు చూసింది.

"అసలు జాగ్రత్త పడడమంటే ఏమిటి?" అని అడిగాను.

ఏమిటీ పిచ్చిప్రశ్న అన్నట్టు మా ఆవిడ నా వైపు విస్మయంతో చూసి "బస్సులో రాసింది చూశారు కదా. మనం తప్ప మిగిలిన వాళ్ళందరూ దొంగలేనని, మన సామాను భద్రపరుచుకోవడమే జీవితంలో జాగ్రత్త పడడమంటే" అంది.

జ్ఞానోదయం అయింది నాకు.

మానసకంటే నేనూ, మా ఆవిడ ఎందుకంత 'సుఖంగా' బతకగలుగుతున్నామో కూడా అర్థమైంది.